Keď niečo zlyháva

Ján Danek

Danek, J.: Keď niečo zlyháva. In: *Ostium*, roč. 4, 2008, č. 1.

Slávka Démuthová: Mladistvý delikvent. Príbehy spoza mreží. Pusté Úľany: Schola Philosophica 2006, 172 s.

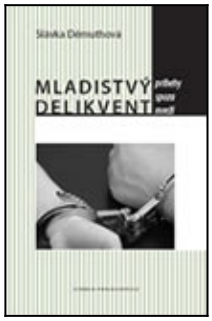

Problematika delikvencie detí a mládeže je stálou súčasťou spoločenského života. Je úlohou výchovy a vzdelávania aspoň ju eliminovať, ak už sa nedá odstrániť celkovo. Preto treba poznávať, odhaľovať a riešiť jednotlivé prípady delikvencie mladistvých tým, že budeme vytvárať primerané podmienky pre výchovu a vzdelávanie prostredníctvom zlepšovania spoločenskej klímy, hodnotovej orientácie s dosahom na utváranie zodpovednosti, empatie a citového prístupu k iným ľuďom. Je známe, že delikvencia a prejavy kriminálnych činov sú výsledkom nedostatočnej úcty a rešpektovania iných ľudí, ich potrieb, záujmov a predstáv. V tomto zmysle sa prevencia delikventných činov prejavuje ako vážna úloha – a to v podobe systémových opatrení v prostredí škôl, rodín, obcí, miest a spoločnosti vôbec, ale aj riešením individuálnych prejavov negatívneho správania, vzťahu, vyjadrovania alebo konania. Individuálna pozornosť venovaná konkrétnym jedincom môže mnohokrát predchádzať negatívnym činnostiam ako dôsledkom zlého vplyvu prostredia, ľudí okolo jedinca, nevyužívania voľného času na prospešné činnosti alebo neriešenia psychických problémov dospelého i dospievajúceho.

Práve potrebami individuálnej práce s mladými ľuďmi sa zaoberá publikácia Mladistvý delikvent. Príbehy spoza mreží autorky Slávky Démuthovej, ktorá problematike venuje svoju vedeckú pozornosť. Publikácia je rozdelená do ôsmich kapitol, pričom každá je zameraná na riešenie osobitného problému mladého delikventa v rozličných oblastiach previnenia a trestu. Na jednotlivých kapitolách je zaujímavé, že autorka analyzuje príčiny vzniku konkrétnych kriminálnych činov spojených s reálnym protiprávnym činom mladého previnilca s následným trestom zdôvodneným výrokom súdu. Nakoniec sa v každej kapitole venuje pozornosť výsledkom psychologického vyšetrenia, ktoré charakterizuje intelekt a osobnosť mladistvého previnilca príslušnými nástrojmi a metodikami psychológie.

Tým sa čitateľovi publikácie otvára problematika nielen kriminálneho činu, ale aj dôvodov a príčin jeho spáchania, a to všetko na základe vedeckej analýzy a s dodatočným vyjadrením páchateľa. Autorka postupne analyzuje príčiny delikvencie mladistvého páchateľa, ktorými sú v jednotlivých kapitolách rodina, vývin, osobnosť, intelekt, drogy, chudoba, masmédiá a priatelia. Kauzálne prípady približujú okolnosti zlyhávania prostredia alebo jedinca.

V prvej kapitole autorka predstavuje v súvislosti s rodinou socializáciu jedinca a získavanie dôvery alebo nedôvery z aspektu uplatňovania výchovných štýlov, čo môže mať za dôsledok negatívne ovplyvňovanie dospievajúceho jednotlivca. Buď pociťuje nedostatok podnetov z rodinného prostredia, alebo trpí nedostatkom ústretovosti a pomoci, čo nakoniec vedie až k pohlavnému zneužitiu či vražde. V ďalšom prípade ide o vplyv vývinu, neriešenie problémov mladistvého vo vnímaní reality a súvislostí s plánmi, túžbami a cieľmi života a ich dosiahnutia aj za cenu nepriaznivého správania a trestného činu. Tento čin vyústil do bankovej lúpeže a následného trestu napriek faktu, že delikvent pochádzal z usporiadanej a kompletnej rodiny. Túžba po nepoznanej zábave a nedostatok iných pozitívnych podnetov ho priviedli až k delikventnému činu.

V súvislosti s poruchou osobnosti sa prejavuje nedostatok lásky, pochopenia a ľudskej blízkosti s dôsledkom asociálneho správania a emočnej poruchy, čo viedlo mladistvého páchateľa ku krádeži a ublíženiu na zdraví podpálením človeka, ktorý na následky popálenín zomrel. Je to dôsledok straty citov a blízkosti iného človeka, čo by sa malo riešiť v procese výchovy, lebo páchateľ svoj trestný čin oľutoval a chce v budúcnosti urobiť vlastnú nápravu.

S osobnosťou a jej prejavmi súvisí aj intelekt, jeho úroveň a schopnosť uvažovať. To sa u ďalšieho previnilca prejavilo ako neuvážené konanie bez uvedomenia si možných dôsledkov pohlavného zneužitia maloletého dievčaťa. Udelený trest chápe páchateľ ako nespravodlivosť, lebo prostredie sa ním a jeho činmi zaoberalo nedôsledne, čo spôsobilo nedostatok podnetov na uvažovanie a poznávanie súvislostí možných dôsledkov. Podobne je to v prípade krádeží ďalšieho delikventa. Ten sa ich dopúšťal pod tlakom potrieb, ktoré súviseli so zábavou a drogami. V tomto zmysle sa ukazuje potrebná aktivita v protidrogovej oblasti, lebo včasné zasiahnutie mohlo zabrániť negatívnemu činu a zachrániť mladého človeka pred trestaním. Vedecká analýza tu preukázala negatívny vplyv prostredia a nezáujem o mladého človeka, ktorý sa chce v budúcnosti zamerať na pozitívny štýl života v oblasti práce i štúdia, chce byť užitočný sebe i prostrediu.

Podobne k negatívnym činom jedinca prispievala aj chudoba a túžba po naplnení a zabezpečení svojich túžob, čo nakoniec viedlo síce k malým, ale predsa len krádežiam, ktoré priviedli mladého človeka do väzenia. Dodatočne si uvedomuje, že mal poslúchať rodičov a nekradnúť a chce svoju vinu odčiniť, opäť žiť slušným životom medzi svojimi, teda príslušníkmi vlastnej rodiny. Podobný je aj prípad, v ktorom sa prejavil vplyv masmediálneho vysielania a vplyv, ktorým boli chlapci motivovaní dopustiť sa lúpeže so zbraňou, neuvedomujúc si možné dôsledky. Kvôli nerovnováhe života v rodine stratil mladý muž životnú istotu a duševnú rovnováhu, čo ho dostalo za mreže. Blízky tejto skutočnosti je aj vplyv priateľov, ktorý viedol do dobrodružstva krádeží a odsúdenia s dôsledkom samoty a túžby po uznaní a citovom zázemí.

Pri štúdiu textu Slávky Démuthovej Mladistvý delikvent sa čitateľ dostáva do súvislostí vedeckého poznania jednotlivých životných javov, životných príbehov mladých ľudí, za ktorými nasleduje analýza možného riešenia prostredníctvom záverov psychologických vyšetrení. Práve oni stanovujú intelekt, úroveň osobnosti a možných postupov mladých delikventov v živote po opustení nápravného zariadenia. Publikácia obsahom, štýlom i usporiadaním textu zaujme každého, kto sa problematikou delikvencie mladistvých zaoberá profesionálne, kto sa zaujíma, alebo hľadá poučenie vo vlastnej životnej ceste či výchovnom pôsobení.

Doc. PaedDr. Ján Danek, CSc.
Katedra pedagogiky
Filozofická fakulta UCM v Trnave
Námestie Jozefa Herdu 2
917 01 Trnava